

Maart 2015

Over houtzaagmolen De Jager (kopij maart 2015)

Veel bezoekers van de houtzaagmolen zijn verbaasd over de geringe hoeveelheid geluid die het zagen veroorzaakt: ze hadden eigenlijk iets verwacht als het snerpen van een cirkelzaag. Zelfs het zagen in een dikke stam van hard hout maakt slechts een geluid dat vergelijkbaar is met de zuchtende ademhaling van een astmapatiënt. Het is een beetje sissend met een vrij hoge toon en als we horen dat het geluid wat doffer en lager gaat klinken weten we dat de zagen minder scherp zijn geworden.

Afwijkende geluiden zoals piepen en kraken zijn altijd een aanwijzing voor minder goed functionerende onderdelen. Smeren is dan meestal de eerste en voldoende remedie. Zo moet aan het zaagraam een of twee keer per jaar het zogeheten draaihoofd een beetje vet krijgen toegediend. Het draaihoofd is noodzakelijk om de rondgaande beweging (omhoog, omlaag, naar voor en naar achter) van de krukas om te zetten in een zuiver

verticale beweging. Het zaagraam hangt via een enigszins kantelbare dikke balk (het draaihoofd) via een wuifelaar aan de krukas. Als we een en ander vergelijken met een motor, is het zaagraam de zuiger en het draaihoofd is dan de zuigerpen.

Op de foto is de dikke zwarte balk middenlinks het draaihoofd dat naar rechts in een ronde opening van de verticale staander van het zaagraam steekt. De glimmende smalle plaat met het vetrandje geleidt het raam in de vloer van de raamzolder. Het lager van het draaihoofd is niet het ronde uiteinde van het draaihoofd maar het wordt gevormd door de twee halfcirkelvormige beugels die er met de vierkante schroef om zijn geklemd. Deze lagerschalen kantelen in de pokhouten lagerblokken met een ondiepe uitholling voor de lagerschalen. De lagerblokken worden op hun plaats gehouden door blokken die op de foto middenboven van voor naar achter lopen. Ze zijn voorzien van een kanaaltje dat vet uit de Staufferpot naar het lager brengt. Een Staufferpot is een trechter met aan de buitenkant schroefdraad plus een schroefdeksel dat met vet gevuld wordt. Door naar rechts te draaien aan het deksel wordt het vet de trechter ingeperst

naar het transportkanaal.

Normaal gesproken trekt het gewicht van het zaagraam (1000 kg) het lager helemaal dicht. Dan lukt het niet het vet tussen de onderdelen van het lager te persen. Eerst draaien we de molen met de hand zover door dat het zaagraam in een vrij lage stand staat. Er komt wat ruimte boven in het systeem door het zaagraam met een dommekracht iets op te krikken. Dan is het wel mogelijk de vetpot aan te draaien en het vet naar binnen te persen. Twee of drie keer het deksel vullen en naar achter draaien is wel voldoende.

Ongemakkelijke zaagklussen zijn meestal het leukst omdat we onze creativiteit ervoor moeten gebruiken. Het kan zijn dat een stam van een soort is die we nog niet eerder hebben gezaagd, maar ook dat de stam een of meer onhandige kronkels heeft. Begin februari verraste onze kettingzaagverzamelaar ons met een stam die beide "problemen" vertoonde. Het was een stam van Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*). Als die eenmaal in een bos terecht zijn gekomen, is het moeilijk ze weer kwijt te raken; dat verklaart de bijnaam *bosppest*. Alleen zorgvuldig beheer met veel uitdunnen maakt het mogelijk redelijk dikke stammen te laten groeien. Als er schaduw van andere bomen is, gaat de stam opzij groeien en ontstaat een ongewenste kromming. Het zachte hout heeft een roze kleur en het is door de regelmatige structuur geschikt voor meubelen.

In dit geval is het de bedoeling de stam zo te verzagen dat er twee afgeronde kwarten zouden overblijven die in de woonkamer als steunpilaren tussen de vloer en de zoldering de schoorsteen een stevige omlijsting moeten geven. De foto's tonen de dubbelkromme stam tijdens het opmeten en de krijtschetsjes op de zaagvloer voor het zaagplan. Het bleek mogelijk de gewenste lengten te maken door de krommingen als verlies te nemen.

Aan het kromme kopeind was een dikke vierkante gesmede spijker zichtbaar die er gemakkelijk uit te wrikken was (linksonder in het rechter gedeelte). We waren dus gewaarschuwd!

Ongeveer halverwege hoorden we vier keer de zaag door een harde verontreiniging gaan. De rechterhelft is het afvalstuk en het linkerdeel moet nog een keer doormidden worden gehaald. Tot aan de knik is de lengte voldoende. Na de eerste keer zagen waren de spijkers makkelijk te vinden door de blauwzwarte verkleuringen. De twee spijkers die het dichtst bij de tweede zaaglijn zaten, hebben we met een boormachine losgewerkt en uitgetrokken.

